

Hallituksen esitys Eduskunnalle nuorisotyölaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nuorisotyölaki, joka korvaisi nykyisen vuonna 1986 voimaan tulleen nuorisotyölain. Esityksen tavoitteena on hallintojenvälisen yhteistyön avulla parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorisotoiminnalle.

Laissa ehdotetaan, että nuorten elinolojen parantamisen kannalta tarpeelliset kehittämis-toimenpiteet tulisi sisällyttää valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden toiminta- ja talous-suunnitelmiin ja alueiden kehittämisestä annetun lain mukaisiin valtakunnallisiin tavoiteohjelmiin.

Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen kuuluisi opetusministeriölle.

Laissa säädettäisiin opetusministeriön alaiseksi asiantuntijaelimeksi nuorisoasiain neuvotelukunta.

Valtakunnallisille nuorisojärjestöille ehdotetaan laissa otettavaksi vuosittain määräraha valtion talousarvioon jaettavaksi tulosperusteisesti. Lisäksi valtakunnallisten nuorisokeskusten rakentamista ja ylläpitoa varten sekä muihin nuoren elämäntilannetta parantaviin ja elinoloja kehittäviin toimenpiteisiin ehdotetaan otettavaksi vuosittainen määräraha valtion talousarvioon.

Lain mukaan valtionapuviranomaisena toimisi opetusministeriö. Laissa ehdotetaan valtionosuudet ja -avustukset suoritettavaksi ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ .	1	Nuorisokeskukset	6
YLEISPERUSTELUT	3	Nuorisotutkimus	6
1. Nykytila	3	Kansainvälinen yhteistyö	6
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	Asiantuntijajärjestelmä	6
Lainsäädäntö ja rahoitusjärjestelmä	3	Valtionavustusten ja -osuuksien rahoitus	6
Valtion nuorisohallinto	3	3. Esityksen vaikutukset	6
Läänin nuorisolautakunnat	3	3.1. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	6
Kuntien nuorisotoimi	3	3.2. Taloudelliset vaikutukset	6
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	3	3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	6
Valtakunnalliset nuorisojärjestöt	4	4. Asian valmistelu	6
Nuorisotutkimus	4	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
1.2. Kansainvälinen kehitys	4	1. Lakiehdotuksen perustelut	7
Kansainvälinen vertailu	4	1 luku. Yleiset säännökset	7
Sopimukset ja velvoitteet	4	2 luku. Valtion rahoitus	8
1.3. Nykytilan arviointi	4	3 luku. Erinäiset säännökset	8
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	5	3 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	8
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	5	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	9
2.2. Keskeiset ehdotukset	5	3. Voimaantulo	9
Yleistä	5	LAKIEHDOTUS	10
Lain tavoite, työnjaon periaatteet ja julkisen hallinnon tehtävät	5		
Valtionavustukset nuorisotyötä edistäviin tarkoituksiin	6		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö ja rahoitusjärjestelmä

Nuorisotyölaki (1068/85) tuli voimaan vuoden 1986 alusta. Lakia on myöhemmin muutettu vuosina 1991 ja 1992. Nuorisotyölain nojalla on annettu nuorisotyöasetus (1069/85), asetus läänin nuorisolautakunnasta (1104/87) sekä valtioneuvoston päätös valtion nuorisoneuvostosta (1125/91).

Kunnille myönnetään valtionosuutta nuorisotoimeen siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettussa laissa (705/92) säädetään.

Nuorisotyölain mukaiset valtionosuudet ja -avustukset rahoitetaan veikkauksen ja raharpajajaisten voittovaroista. Vuonna 1994 valtion talousarviossa on veikkaustvoittovaroista osoitettu yhteensä 112 000 000 markkaa nuorisokasvatustyön tukemiseen.

Valtion nuorisohallinto

Opetusministeriö toimii nuorisotyölain mukaisena keskushallintoviranomaisena. Opetusministeriössä nuorisot asiat kuuluvat liikunta- ja nuorisosektion toimialaan. Sen tehtävänä on nuorisotyön yleinen johto ja valvonta sekä nuorisopolitiikan yhteensovittaminen valtion keskushallinnossa.

Opetusministeriön asiantuntijaelimenä nuorisotyölain mukaisissa asioissa toimii valtion nuorisoneuvosto, jonka tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta säädetään valtion nuorisoneuvostosta annetulla valtioneuvoston päätöksellä. Neuvostossa on viisi jaostoa: työvaliokunta, järjestöjaosto, kunta- ja tilajaosto, kansainvälisten asioiden jaosto sekä koulutusjaosto. Neuvosto nimitetään eduskunnan toimikaudeksi.

Läänin nuorisolautakunnat

Opetusministeriön ja lääninhallitusten apuna nuorisotyössä on jokaisessa läänissä läänin nuorisolautakunta. Sen kokoonpanosta, tehtävistä ja asioiden käsittelystä säädetään läänin

nuorisolautakunnasta annetussa asetuksessa.

Läänin nuorisolautakunnalla on nuorisotoimen esittelijä, jonka palkkaus on resursoitu lääninhallituksen henkilöstöön sisäasiainministeriön toimialalla. Yhdeksässä lääninhallituksessa nuorisotoimen esittelijä hoitaa yksinomaan nuorisolautakunnan asioita. Kahdessa läänissä liikunta- ja nuorisolautakunnilla on yhteinen esittelijä. Lisäksi lääninhallitukset ovat osoittaneet toimistohenkilöstöä lautakuntien käyttöön. Opetusministeriö osoittaa vuosittain toimintamäärärahan läänin nuorisolautakuntien käyttöön. Vuonna 1994 määräraha oli yhteensä 1 700 000 markkaa.

Kuntien nuorisotoimi

Kuntien tehtävänä on ensisijaisesti luoda edellytyksiä nuorisotoiminnalle. Nuorisotoiminnan edistämisestä vastaavat ensisijaisesti nuorisojärjestöt. Kunnan tehtävänä on lisäksi tarvittaessa järjestää nuorisotoimintaa sekä huolehtia nuorisopolitiikkaan liittyvistä yhteydenpito- ja tiedotustehtävistä.

Nuorisotoiminnan edellytysten luomisessa on kysymys lähinnä paikallisten nuorisojärjestöjen avustamisesta sekä kunnallisten nuorisotilojen ylläpitämisestä.

Kunnat ovat saaneet vuodesta 1993 lähtien valtionosuutta nuorisotoimeen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti asukasta kohden määritellyn yksikköhinnan mukaisesti. Valtionosuus maksetaan veikkaustvoittovaroista. Tätä ennen valtionosuutta myönnettiin kunnan viranhaltijoiden palkkauksiin, paikallisten nuorisoyhdistysten ja muun nuorten itsensä järjestämästä toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin sekä nuorisotilojen perustamiskustannuksista aiheutuneisiin kustannuksiin.

Valtakunnalliset nuorisokeskukset

Opetusministeriö tukee nuorisotyölain perusteella yhdeksää valtakunnallista nuorisokeskusta. Valtakunnallisten nuorisokeskusten verkosto on rakentunut asteittain 1980-luvun alusta ja nykyisin verkostolle ei ole laajentamistarpeita.

Keskukset tarjoavat nuorille ja nuorisoryhmille monipuolisia, ensisijaisesti valtakunnalli-

seen nuorisotoimintaan, leirikoulu- ja luontokoulutoimintaan sekä nuorisomatkailuun liittyviä palveluja. Keskuksista on kehittymässä myös merkittäviä kansainvälistä nuorisotoimintaa palvelevia laitoksia.

Keskusten rakentamista on tuettu vuosina 1981—1994 sekä nuorisotyömäärärahoista erittäin merkittävästi myös työllisyysperusteisilla investointiavustuksilla.

Keskusten toiminta-avustuksia on kehitetty viime vuosina tuloperusteiseen suuntaan nuorison käyttövuorokausiin perustuviksi. Keskusten käytöstä on noin 2/3 nuorisokäyttöä ja 1/3 muuta käyttöä. Keskuksilla on käytössä niin sanottu kaksihintajärjestelmä: nuorisokäyttö on edullisempaa ja muu käyttö markkinahintaista. Vuoden 1994 talousarviossa valtakunnallisten nuorisokeskusten tukemiseen on varattu 9 500 000 markkaa, josta 4 200 000 markkaa on käytetty investointeihin ja 5 300 000 markkaa toiminta-avustuksiin.

Valtakunnalliset nuorisojärjestöt

Nuorisotyölain nojalla saa nykyisin valtionavustusta toimintaansa kaikkiaan 61 valtakunnallista nuorisojärjestöä, niiden 202 piirijärjestöä, 5 valtakunnallista nuorisotyön palvelujärjestöä sekä 9 muuta nuorisotyötä tekevää järjestöä. Näiden 75 valtakunnallisen nuorisojärjestön yhteenlaskettu jäsenmäärä on niiden ilmoituksen mukaan 803 000.

Nuorisotutkimus

Opetusministeriön liikunta- ja nuoriso-osasto on koordinoinut ja rahoittanut nuorisotutkimusta. Vuonna 1994 nuorisotutkimusavustuksia haki 38 hakijaa. Niistä avustuksia myönnettiin 17 hakijalle yhteensä 676 000 markkaa.

1.2. Kansainvälinen kehitys

Kansainvälinen vertailu

Kaikissa Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin jäsenmaissa on nuorisotoimen lainsäädäntö, nuorisohallinnon rakenteet sekä valtakunnallisella että alueellisella ja kunnallisella

tasolla. Lisäksi valtio luo edellytyksiä nuorisotoiminnalle.

Sopimukset ja velvoitteet

Opetusministeriö osallistuu nuorisotyön kahdenväliseen ja monenkeskiseen yhteistyöhön. Kansainvälinen yhteistyö perustuu kulttuurisopimuksiin. Vaihto-ohjelmien avulla järjestetään vuosittain 15—20 valtion kanssa noin 120 pääasiassa asiantuntijavaihtoa. Monenkeskinen yhteistyö on nuorisotyötä ja vaihto-ohjelmia sekä -rahastoja ajatellen kehittyneintä Pohjoismaiden neuvostossa, Euroopan neuvostossa, Euroopan unionissa ja Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestössä (Unesco).

1.3. Nykytilan arviointi

Lain kokonaisuudistus on tarpeellinen, sillä nuorisotyön arvolähtökohdat ovat muuttuneet. Nykyisin voimassa oleva laki laadittiin 1980-luvun puolessa välissä, jolloin nousukauden vauhdittamana korostettiin vapaa-ajan merkitystä. Nuorisotyö ja liikunta linjattiin vapaa- ja kansalaistoiminnan käsitteiden alle. Valtion nuorisopoliittisissa tavoitteissa järjestötoiminnan tukeminen asetettiin ensisijaiseksi painopisteeksi.

Talouden jatkuva kasvu turvasi voimavarojen moninkertaistamisen sekä valtiollisella että kunnallisella tasolla. Yhteiskunta laajensi toiminta-alueitaan ja virallisti nuorisotyön osaksi hyvinvointiyhteiskunnan palvelutoimintaa. Nuorisopoliitikkalla ymmärrettiin kaikkia elämänalueita koskeva nuorten erityisaseman huomioon ottaminen sekä nuorten päätöksentekoon osallistuminen ja sen kannustaminen. Tämän rakenteen seurauksena nuoria ryhdyttiin tarkastelemaan hyvinvointivaltion palvelutoiminnassa muusta yhteiskunnasta erillään olevana ryhmänä. Osana nuorisopoliittista toimintaa parlamentaariset nuorisokomiteat (1980, 1985, 1990) suunnittelivat toimenpiteet nuorten aseman kokonaisvaltaiseksi parantamiseksi.

Taloudellisen tilanteen heikentymisen myötä viime vuosikymmenellä tehdyt linjaukset ovat joutuneet uudelleenarvioitaviksi. Samanaikaisesti valtion rahoitus nuorisotoiminnan järjestämiseen nuorisojärjestöjen kautta on vaikeu-

tunut. Nuorisokasvatustyöhön osoitetut veikaus- ja raha-arpajaismäärärahat ovat supistuneet vuosina 1991—94 markkamääräisesti 150,3 miljoonasta markasta 112 miljoonaan markkaan. Lisäksi kuntien valtionosuuslainsäädännön uudistuminen vuoden 1993 alusta on lisännyt ratkaisevasti kuntien päätösvaltaa omien palveluidensa järjestämisestä. Nuorisotyölaissa aiemmin tarkkaan määritellyt kuntien tehtävät on kumottu. Kunnat ovat supistaneet vapaa-aikatoimintaan mielletyn nuorisotyön toimintamäärärahoja uudistuksen jälkeen 35 % ja itsenäiset nuorisolautakunnat on lakkautettu. Tämä on pakottanut kunnallisen nuorisotyön arvioimaan uudelleen oman toimintansa tavoitteet sekä etsimään uudet yhteistyökumppanit. Sektorihallintoa on ryhdytty nopeasti muuttamaan laaja-alaisemmaksi verkostohallinnoksi.

Vuonna 1992 käynnistettiin nuorisohallinnon ja kansalaisjärjestöjen yhteistyönä nuorisostrategiaprosessi. Sen avulla pyrittiin löytämään suuntalinjat nuorisotyön toimialalle ja hakeutumaan yhteistyöhön eri hallinnonalojen ja kansalaisryhmien kanssa. Nykyisin voimassa oleva laki on laadittu sektorihallinnon tarpeisiin ja siksi nuorisotyölain kokonaisuudistus on tarpeellinen lain saattamiseksi vastaamaan nykyajan vaatimuksia sekä lain asiasällön puolesta että lakitekniseltä kannalta.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoite on tukea nuoren edellytyksiä elämäntilanteensa hallintaan parantamalla nuorten elinoloja ja luomalla edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Esityksen tavoitteena on ottaa huomioon nuori yksilönä, jolla on vastuu omasta elämästään mutta myös oikeudet suhteessa yhteiskuntaan. Yhteiskunta ei pysty sektorihallinnon avulla kokonaisuudessa parantamaan nuorten elämäntilannetta, joka on jokaisella yksilöllä erilainen. Yhteiskunta kykenee luomaan mahdollisuuksia yksilön vastuulliselle elämäntilanteen hallinnalle parantamalla nuorten elinoloja yhteistyöllä keskushallinnossa sekä alueellisesti tasavertaisesti yhteiskunnan kaikilla palvelusektoreilla.

Nuorisotyön velvoitetta ei kohdisteta nimeltä sektorille. Nuorten elinolojen parantami-

nen tulee ottaa huomioon valtiollisessa ja kunnallisessa päätöksenteossa. Uudistuksessa ehdotetaan, että valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden tulee sisällyttää nuorten elinolojen parantamiseksi tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä toiminta- ja taloussuunnitelmiin ja alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) mukaisiin valtakunnallisiin tavoiteohjelmiin.

Nuorisotyön toimintatilannetta kunnissa muutti vuoden 1993 alusta uudistettu valtionosuuslainsäädäntö. Kunnat saivat aiempaa enemmän valtaa päättää paikallisesti valtiolta saamiensa määrärahojen kohdentamisesta. Nuorisotyön määrärahojen jakoon liittynyttä normistoa purettiin. Hallinnon tiukan sektorijaon purkaminen ja rajojen alentaminen oli valtionosuusuudistuksessa myönteistä. Kuitenkaan nuorisolautakuntien yhdistäminen osaksi vapaa-aika- tai kulttuurilautakuntaa ei antanut parasta mahdollista lähtökohtaa nuorisotyölle nuorten elinoloihin vaikuttamisessa. Esityksessä annetaan kunnalle toimintavelvoite, jonka mukaisesti kunta voi järjestää nuorisotyön toteuttamisen haluamallaan tavalla.

Ehdotetulla nuorisotyölailla voidaan tavoitteiden mukaista kehitystä edistää tehokkaasti.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Yleistä

Tarkoituksena on säätää nuorisotyön puitelaki, jossa määritellään lain tavoite ja nuorisotyön ja -toiminnan toteuttaminen, velvollisuudet ja yhteistoiminta nuorisotyössä, valtion ja kuntien tehtävät nuorisotyön toteuttamisessa, tarkoitukseen myönnettävän valtionavun perusteet sekä valtionavun rahoituspohja.

Lain tavoite, työnjaon periaatteet ja julkisen hallinnon tehtävät

Lain perimmäisenä tavoitteena on saattaa nuoret tasavertaiseen asemaan muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa suhteessa julkiseen palvelutuotantoon. Laissa ilmaistaan tätä koskevan työnjaon periaatteet, sekä osoitetaan julkishallinnon tehtävät nuorten elinolojen parantamiseen liittyvissä asioissa.

Valtion, kuntien ja nuorisojärjestöjen tehtävänä on ensisijaisesti nuorisotyön toteuttaminen. Nuorisotoiminnasta vastaavat nuoret ja heidän yhteisönsä.

Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen

kuuluu opetusministeriölle. Tällä tarkoitetaan velvoitetta eri hallinnonaloilla tapahtuvan toiminnan yhteensovittamisesta.

Kunnille laissa säädettäisiin edellä mainitun mukainen toimintavelvoite.

Valtionavustukset nuorisotyötä edistäviin tarkoituksiin

Laissa ehdotetaan säädettäväksi valtion talousarvioon otettavista määrärahoista nuorisotyön ja nuorisotoiminnan edistämiseen. Määrärahoja myönnettäisiin valtakunnallisille nuorisjärjestöille tulospäätöksellä, nuorisotutkimukseen, nuorten kansainväliseen yhteistyöhön, tiedonvälitykseen, nuorison taidetapahtumaan, valtakunnallisten nuorisokeskusten rakentamisen ja ylläpidon edistämiseen sekä muihin nuorten elinolojen parantamishankkeisiin.

Nuorisokeskukset

Valtakunnallisten nuorisokeskusten rakentamista ja toimintaa ehdotetaan tuettavaksi pääosin samalla tavalla kuin nykyisessä nuorisotyölaissa ja -asetuksessa.

Nuorisotutkimus

Nuorisotutkimuksen avulla kartoitetaan eri ministeriöissä käynnissä olevat nuoriin kohdistuvat tutkimushankkeet sekä laaditaan yhteinen strategia tutkimustoiminnan kehittämiseksi. Lisäksi nuorisotutkimusta koordinoivan verkoston toimeksiannosta on toteutettu nuorisobarometri, joka tullaan toistamaan säännömukaisesti väliajoin. Barometrin avulla tuetaan tietoa päätöksenteon tueksi.

Kansainvälinen yhteistyö

Suomen osallistuminen nuorisohallinnon hallitustenväliseen yhteistyöhön erityisesti Pohjoismaiden neuvostossa, Euroopan neuvostossa sekä Euroopan unionissa, jos Suomi liittyy unionin jäseneksi, antaa mahdollisuuden kansalliseen edunvalvontaan alan rahastoissa sekä ammattitaidon ja asiantuntemuksen välittämiseen. Kahdenvälinen yhteistyö tukee tätä toi-

mintaa. Tässä 15—20 valtion verkostossa nuorisotyön ja -toiminnan etu kyetään saavuttamaan lyhyelläkin aikavälillä osapuolia hyödyttäen.

Asiantuntijajärjestelmä

Opetusministeriö tarvitsee avukseen nuorten elinolojen parantamisen yhteensovittamiseksi hallinnossa asiantuntemusta nuorisotyön alueelta. Esityksessä ehdotetaan, että opetusministeriön asiantuntijaelimeksi asetetaan nuorisoasiain neuvottelukunta, jonka tehtävänä on käsitellä ja antaa lausuntoja nuorisotyön osuudesta ministeriöiden toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä tehdä esityksiä ohjelmiksi ja toimenpiteiksi. Neuvottelukunnan kokoonpanosta määrätään valtioneuvoston päätöksellä.

Valtionavustusten ja -osuuksien rahoitus

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, miten lain mukainen valtionapu rahoitetaan. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista myönnettäisiin valtionapua kuntien valtionosuuksiin ja harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Opetusministeriön avuksi asetettavasta nuorisoasiain neuvottelukunnasta määrättäisiin tarkemmin valtioneuvoston päätöksellä.

3.2. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Lailla pyritään takaamaan julkisen palvelutuotannon tasa-arvoinen kohdentuminen sukupuolten, sukupolvien ja alueiden välillä.

4. Asian valmistelu

Esitys on laadittu virkatyönä opetusministe-

riössä. Valmisteluun ovat osallistuneet valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen edustajat. Lisäksi valtion nuorisoneuvoston, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen, valtakunnallisten nuorisotyön palvelujärjestöjen sekä läänin nuorisolautakuntien, Suomen Kuntaliiton ja maakunnan liittojen näkemyksiä on saatu kirjallisina

kannanottoina lakiluonnoksen esittelytilaisuuksissa, jotka järjestettiin 13 päivänä kesäkuuta 1994 ja 12 päivänä lokakuuta 1994. Kumpaankin tilaisuuteen osallistui noin 100 henkilöä.

Valtion nuorisoneuvosto on antanut lakiehdotuksesta lausunnon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Tavoite.* Laissa ehdotetaan tavoitteeksi tukea nuoren edellytyksiä elämäntilanteensa hallintaan parantamalla nuorten elinoloja ja luomalla edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Elämäntilanne on käsitteenä elinoloja laajempi käsittäen koko nuoren sen hetkisen tilanteen lisäksi myös elämäkokemuksen mukanaan tuomat toimintatavat, asenteet ja kulttuuritaustan.

Lain arvolähtökohdiksi ehdotetaan tasa-arvoisuutta, monikulttuurisuutta ja kestävän kehityksen periaatetta. Tasa-arvoisuudella tässä laissa tarkoitetaan sukupuolten, sukupolvien ja alueiden välistä tasa-arvoa. Monikulttuurisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta kansainvälistyä ja suvaitsevaisuutta niin Suomen rajojen sisä- kuin ulkopuolellakin. Kestävän kehityksen periaatteella tarkoitetaan tässä laissa ympäristöön liittyvien arvojen ottamista huomioon sekä toiminnassa että päätöksenteossa.

2 §. *Määritelmät.* Elinolojen parantamisella tässä laissa tarkoitetaan nuorten asumiseen, toimeentuloon, työhön, terveyteen, koulutukseen, kansainvälistymiseen, harrastus-, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin liittyviä asioita. Edellytysten luominen nuorten kansalaistoiminnalle merkitsee valtion ja kuntien taloudellista panostusta nuorisotoiminnalle.

3 §. *Ohjaus ja kehittäminen.* Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen ehdotetaan laissa kuuluvaksi opetusministeriön toimialaan. Ministeriön tehtävänä on kansalaistoiminnan edistäminen, asiantuntemuksen ja ammattitaidon lisääminen, kansainvälinen yhteistyö sekä nuorisokeskusten rakentamisen ja ylläpidon tukeminen. Näiden mukaisesti edistetään ja ra-

hoitetaan nuorten kansalaistoimintaa, koulutusta, tiedonvälitystä, tutkimusta, kokeilu- ja kehittämistoimintaa, kansainvälistä yhteistyötä ja nuorten elinolojen parantamiseen liittyvää poikkihallinnollista yhteensovittamista. Läänin nuorisolautakunnan tehtävänä on toimia opetusministeriön ja lääninhallituksen asiantuntijaelimenä nuorten elinolojen parantamiseen liittyvissä asioissa.

4 §. *Nuorisotyön ja nuorisotoiminnan toteuttaminen.* Laissa ehdotetaan säädettäväksi toimintavelvoite kunnille. Toimintavelvoitteen mukaisesti kunnan tehtäviin kuuluu nuorisotyö. Kunnat voivat itsenäisesti päättää omista nuorten elinolojen parantamistoimenpiteistä sekä nuorisohallinnon järjestämisestä.

Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt.

5 §. *Velvollisuudet ja yhteistoiminta nuorisotyössä.* Nuorisotyön kehittämistoimet kirjattaisiin valtioneuvoston kanslian ja kunkin ministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä alueiden kehittämisestä annetun lain mukaisiin valtakunnallisiin tavoiteohjelmiin. Tavoiteohjelmien laadinnasta on voimassa mitä alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja sen nojalla on säädetty. Toimenpiteiden yhteensovittamisesta vastaa keskushallinnon osalta opetusministeriö, alueellisesti lääninhallitukset ja paikalliset kunnat.

6 §. *Nuorisosiain neuvottelukunta.* Nykyisen valtion nuorisoneuvoston sijaan opetusministeriön asiantuntijaelimeksi tulisi nuorisosiain neuvottelukunta. Sen kokoonpanosta, toiminnasta ja toimihenkilöistä määrättäisiin tarkemmin valtioneuvoston päätöksellä. Nuorisosiain neuvottelukunnan tehtävänä olisi pykälän 1 momentin mukaisesti käsitellä ja antaa lausuntoja nuorisotyön osuudesta ministeriöi-

den toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä tehdä esityksiä nuorten elinolojen parantamiseen liittyviksi toimenpideohjelmiksi. Nuorten elinolojen parantamisen kannalta on tärkeää, että eri hallinnonaloilla tapahtuvaa päätöksentekoa voidaan koordinoita niin, etteivät tehtävät päätökset ole keskenään ristiriitaisia. Lisäksi tärkeää on se, että lausunnoilla olisi myös tosiasiallista merkitystä. Tämän vuoksi neuvottelukunnassa on oltava edustettuna nuorisostategian mukaisten tulosalueiden: kasvun ja kansalaistoiminnan, nuorten elinolojen, kansainvälistymisen ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä nuorisotutkimuksen asiantuntemus. Neuvottelukunnan kokoonpano koostuisi nuorisotyön kaikilta toimialoilta. Neuvottelukunnassa tulisi olla nuorisotyön ja nuorisotoiminnan asiantuntijoita, eri ministeriöiden johtavia virkamiehiä sekä alueellisen ja kunnallisen nuorisohallinnon asiantuntijoita. Neuvottelukunnan toiminnassa on oltava mukana nuorisotoiminnan paras asiantuntemus. Asian varmentamiseksi on tarkoituksenmukaista se, että neuvottelukunnan enemmistö muodostuu nuorisojärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Tällä taataan yhteistyö ja ajan tasalla olevan tiedon saanti nuorten odotuksista ja asenteista.

2 luku. Valtion rahoitus

7 §. *Valtionosuuden myöntäminen.* Kuntien valtionosuudet suoritetaan, kuten opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään.

8 §. *Valtionavustusten myöntäminen.* Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen toimintaan ehdotetaan vuosittain otettavaksi määräraha valtion talousarvioon. Opetusministeriö myöntäisi avustukset valtioneuvoston ohjesäännön 11 b §:n 6 kohdan nojalla. Myöntämisperusteista säädetäisiin yksityiskohtaisemmin asetuksella ja määrättäisiin valtioneuvoston päätöksellä. Esityksen opetusministeriölle vuosivavustusten jaosta tekisi valtioneuvoston nimeämä toimikunta. Toimikunnan toimikausi olisi neljä vuotta, jolloin sen jäsenet ehtisivät paremmin perehtyä tulospöusteisen avustusjärjestelmän vaatimiin tulostavoitteisiin, sekä seurata tekemänsä esityksen toteutumista. Laissa esitetty toimikunta poikkeaisi nykykäytännöstä, jonka mukaan esityksen vuosivavustusten jaosta antaa valtion nuorisoneuvosto.

Pykälän 3 momentin mukaan opetusministe-

riö hyväksyisi lain nojalla avustettavat järjestöt (VNOS 13 §). Asetuksella säädetäisiin tarkemmin hyväksymisperusteet.

Valtionavustukset esitettäisiin jaettavaksi tulospöusteisesti siten kuin asetuksella säädetään ja valtioneuvoston päätöksellä ja opetusministeriön ohjeilla määrätään.

9 §. *Valtakunnalliset nuorisokeskukset.* Valtakunnallisten nuorisokeskusten rakentamista ja toimintaa ehdotetaan tuettavaksi pääosin samalla tavalla kuin nykyisessä nuorisotyölaissa ja -asetuksessa. Keskuksen keskeisiin tehtäviin on lisätty luontokoulutoimintaan liittyvät palvelut. Toiminta-avustusten jakoperusteista on nuorisokäytön mukainen tulospöusteisuus kirjattu asetukseen.

10 §. *Muut valtionavustukset.* Ehdotuksessa esitetään, että vuosittain voidaan ottaa määräraha nuorisotutkimukseen, kansainvälisen yhteistyön edistämiseen, tiedonvälitykseen, nuorison taidetapahtumaan ja muihin nuorten elinolojen parantamishankkeisiin. Nämä luetellut toimenpiteet ja hankkeet ovat nuorison taide-tapahtumaa lukuunottamatta projektiluontoisia ja siksi opetusministeriölle varataan määräraha hankkeiden toteuttamista varten.

3 luku. Erinäiset säännökset

11 §. *Valtionapuviranomainen.* Valtionapuviranomaisena tämän lain mukaisissa asioissa on opetusministeriö. Sekä valtionosuuksien maksatus että harkinnanvaraisten valtionavustusten myöntäminen tapahtuisi opetusministeriön toimesta.

12 §. *Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus.* Laissa ehdotetaan valtionosuudet ja valtionavustukset rahoitettavaksi ensisijaisesti veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovaroista.

13 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Lakiehdotuksen 13 pykälän mukaan annetaan nuorisotyöasetus, jossa säädetään nuorisojärjestöjen valtionavustuksista ja niiden myöntämisperusteista sekä muista valtionavustuksiin liittyvistä asioista. Lisäksi asetuksessa säädetään valtakunnallisten nuorisokeskusten avustamisesta.

Nuorisosiain neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä päätetään valtioneuvoston päätöksellä.

4 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

14 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevak-

si voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995. Nykyinen nuorisotyölaki kumottaisiin. Samalla kumoutuvat myös sen nojalla annettu nuorisotyöasetus, asetus läänin nuorisolautakunnasta ja valtioneuvoston päätös valtion nuorisoneuvostosta. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimiin.

15 §. *Siirtymäsäännös.* Voimassa olevan lain mukaisesti maksetaan kunnille lain 27 §:ssä tarkoitettut valtionosuudet vuokra-arvoihin vuosilta 1995 ja 1996.

Tarkoituksenmukaista olisi, että nykyinen valtion nuorisoneuvosto voisi uuden lain säätämisestä huolimatta jatkaa toimikautensa loppuun. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi tämän mahdollistava siirtymäsäännös, jonka mukaan nykyisen neuvoston toimikausi voi jatkua siihen asti, kunnes uusi asiantuntijaelin on asetettu.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain nojalla on tarkoitus antaa nuorisotyöasetus. Asetuksessa olisi tarkemmat säännökset nuorisojärjestöjen ja valtakunnallisten nuorisokeskusten avustamisesta. Yksityiskohtaisia määräyksiä annettaisiin myös valtioneuvoston päätöksillä ja opetusministeriön ohjeilla. Valtioneuvoston päätöksillä annettaisiin määräyksiä nuorisosiain neuvottelukunnasta ja nuorisojärjestöjen avustamisperusteista.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Nuorisotyölaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle.

Lisäksi tarkoituksena on edistää sukupolvien, sukupuolten ja Suomen alueiden välistä tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta ja kulttuurien moninaisuutta sekä luonnonkäytön kestävä kehityksen turvaamista.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) nuorisotyöllä sitä työtä, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle; sekä

2) nuorisotoiminnalla nuorten kansalaistoimintaa, jolla edistetään nuoren kasvua ja kansalaisvalmiuksia.

3 §

Ohjaus ja kehittäminen

Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen kuuluu opetusministeriölle. Läänien nuorisolautakunnat toimivat opetusministeriön ja lää-

ninhallitusten asiantuntijaeliminä tämän lain mukaisissa asioissa.

4 §

Nuorisotyön ja nuorisotoiminnan toteuttaminen

Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti valtio, kunnat ja nuorisojärjestöt. Kunnan toimialaan kuuluu nuorisotyö.

Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt.

5 §

Velvollisuudet ja yhteistoiminta nuorisotyössä

Valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden tulee sisällyttää nuorten elinolojen parantamiseksi tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä toiminta- ja taloussuunnitelmiin ja alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) mukaisiin valtakunnallisiin tavoiteohjelmiin. Tavoiteohjelmien laadinnasta on voimassa mitä alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja sen nojalla on säädetty. Toimenpiteiden yhteensovittamisesta vastaa keskushallinnon osalta opetusministeriö, alueellisesti lääninhallitukset ja paikallisesti kunnat.

6 §

Nuorisoasiain neuvottelukunta

Opetusministeriön asiantuntijaelimenä on

tässä laissa tarkoitetuissa asioissa nuorisoasiain neuvottelukunta, jonka asettaa valtioneuvosto. Neuvottelukunta voi asettaa jaostoja. Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) käsitellä ja antaa lausuntoja nuorisotyön osuudesta ministeriöiden toiminta- ja taloussuunnitelmissa; sekä

2) tehdä esityksiä ohjelmiksi ja toimenpiteiksi.

Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna nuoren kasvun ja kansalaistoiminnan, nuorten elinolojen, kansainvälistymisen, syrjäytymisen ehkäisyn ja nuorisotutkimuksen asiantuntemus. Enemmistö neuvottelukunnan jäsenistä tulee olla nuorisjärjestöjen ehdottamia henkilöitä.

2 luku

Valtionrahoitus

7 §

Valtionosuuden myöntäminen

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisotyöhön siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92) säädetään.

8 §

Valtionavustusten myöntäminen

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi avustuksina valtakunnallisille nuorisjärjestöille tulosperusteisesti siten kuin asetuksella säädetään ja valtioneuvoston päätöksellä määrätään. Opetusministeriö päättää vuosiavustuksen myöntämisestä.

Vuosiavustuksen jakoa koskevan esityksen opetusministeriölle tekee erikseen nimettävä toimikunta. Toimikunnan toimikausi on neljä vuotta. Toimikunnan nimeää nuorisjärjestöiltä pyydettyjen esitysten perusteella valtioneuvosto. Toimikunnasta määrätään tarkemmin valtioneuvoston päätöksellä.

Opetusministeriö hyväksyy tämän lain nojalla avustettavat järjestöt siten kuin asetuksella säädetään.

9 §

Valtakunnalliset nuorisokeskukset

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallis-

ten nuorisokeskusten rakentamisen ja ylläpidon avustamiseen. Avustusperusteista säädetään tarkemmin asetuksella.

10 §

Muut valtionavustukset

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha nuorisotutkimukseen, kansainväliseen yhteistyöhön, tiedonvälitykseen, nuorison taidetapahtumaan ja muihin nuorten elinolojen parantamista koskeviin hankkeisiin.

3 luku

Erinäiset säännökset

11 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena tässä laissa tarkoitetuissa asioissa on opetusministeriö.

12 §

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitettut valtionosuudet ja -avustukset suoritetaan ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

4 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995.

Tällä lailla kumotaan 20 joulukuuta 1985 annettu nuorisotyölaki (1068/85) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

15 §

Siirtymäsäännös

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään,

kunnille suoritetaan kumotun lain 27 §:ssä tarkoitettut valtionosuudet vuokra-arvoihin vuosilta 1995 ja 1996.

Valtion nuorisoneuvosto jatkaa toimintaansa tämän lain tultua voimaan siihen saakka, kunnes nuorisoasiain neuvottelukunta on asetettu.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ministeri Tytti Isohookana-Asunmaa